

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quænam circa opinionem D. Thomæ difficultatem faciant, & qua ratione
defendi possit. membr. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

nihil contra illum pugnat. De horum numero est illud Ezechielis 28. de Lucifero sub typo regis Tyri, Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti. Et infra: Tu Cherub, extensus, & protegens, & posui in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inuenta est iniquitas in te.

Quæ faciat
difficultatē
in scoti sen-
sentia.

Quod attinet ad cognitionem rerum spiritua-
lium, nempe substantiæ aliorum Angelorum, acci-
dentiumque, quæ illis insunt, est mihi difficilis val-
de opinio Scoti. In primis, quia non constat sub-
stantias Angelorum, & accidentia, quæ ipsi insunt,
posse producere species. Deinde quia esto produ-
cere possent species in res spirituales, vt vnus an-
gelus in alterum, quando tamen vnus Angelus di-
staret ab alio, nequaquam posset eas producere: eò
quod agere nõ posset in id, quod distat, quin prius
ageret in propinquum, Angelus namque in spacium
corporeum producere non posset effectum merè
spiritualem: quippe cum res corporea capax non sit
talis effectus: quod sit, vt vnus Angelus accipere non
possit speciem ab alio per medium interiectum, at-
que ad eò necillum cognoscere, nec quicquam eor-
um, quæ in eo sunt. Quare vel dicendū esset vnum
Angelum non posse intuitiue cognoscere alium, &
ea quæ in eo sunt, ac vbi sit, nisi quādo non distaret
ab inuicem: quod quis non videat esse nimis du-
rum? tollit enim consortium, & societatem ab An-
gelis. Vel dicendum erit, Angelos cognoscere res
spirituales per species infusas: quo dato, reuertunt
omnia argumenta, quæ contra opinionem D. Tho-
mæ facta sunt. Nam in vnoquoque Angelorum
successiue erunt infinita accidentia, quare, ad illa
cognoscenda, vel dabuntur actū infinitæ species,
vel vna, quæ representet infinita, atque ita recurrit
primum argumentum Scoti. Cætera etiam mani-
festum est recurrere. Hæc de opinione Scoti, quam
non video alia ratione posse melius defendi, quā
concedendo, vnum Angelum non cognosci ab
alio intuitiue nisi quando non distat ab inuicem:
quod licet iterum fatear esse valde durum, spectata
tamen magnitudine spheræ, in qua tota possunt esse
singuli Angeli, considerata etiam celeritate, qua
percurrunt spacia, transcuntque de loco in locum,
fortè non videbitur tam durum, præsertim cum si-
gnis corporeis adhibitis in spacio corporeo, facile
inter se loqui possint, exhiberèque signum, quo
singuli singulis indicent, vbi sint, vt accessus mu-
tuos possint habere, intuitiueque se inuicem co-
gnoscere. Posset fortasse aliquis dicere, Angelos,
tamquam naturas superiores, posse producere spe-
cies sui in corpora, quæ quidem in essendo habeant
extensionem in medio, in quo recipiuntur, non
verò in representando, sed in quolibet puncto spa-
cij representent totum obiectum. Sed nescio,
quanta cum probabilitate id dici possit. Si vera
esset opinio illa Scoti, qua affirmat, agens posse
agere in id, quod distat, quin agat in propinquum,
iuxta quam in 2. dist. 9. q. 1. asseuerat, vnum Ange-
lum posse producere speciem ac cognitionem in
alium Angelum distantem, nihil producendo in
medium, nulla esset difficultas in hac alia
ipsum opinione. Attamen satis aperte
quæst. 8. art. 1. ostendimus id
nulla ratione con-
stare posse.

* * *

MEMBRVM V.

Quenam circa opinionem D. Thomæ difficulta-
tem faciant, & qua ratione defendi possit.

IRCA opinionem D. Thomæ hæc mihi
pariunt difficultatem. In primis durum
videatur concedere, dari in Angelis spe-
cies naturales, quæ representent infinita, quæque
actu sint imagines & similitudines infinitorum,
representando distinctè propria cuiusque eorum,
quod tamen concedunt sectatores D. Thomæ, te-
nenturque concedere iuxta eam opinionem Licet
enim argumentum Scoti in contrarium, dissolui,
vt videbimus, possit: res tamen ipsa in se vt dura,
crediturque difficilis sese offert intellectui.

Deinde, quod mihi plus ingerit difficultatis, est,
quod sectatores huius sententiæ, vt eam defendat,
affirmant, species Angelorum non representare
obiecta, antequam existant: existentia verò statim,
ac existunt, representare illa, nulla facta variatione
in specie, sed eo ipso dumtaxat, quod obiectum, cu-
ius naturaliter sunt imagines, existat, quasi id sit
conditio sine qua non representant. Contra hoc
autem ita licet argumentari. Imago naturalis obie-
cti, sanè obiectum representat, siue illud existat,
siue non, vt imago Cæsaris Cæsarem, siue Cæsar
existat siue non, & phantasma patris patrem repre-
sentat, siue ille præsens sit, siue absens, & siue exi-
stat, siue non. Eo enim ipso, quod aliquid est in se
naturalis effigies, & imago alicuius, illud represen-
tat. Neque satis facit, quod dicunt sectatores huius
sententiæ. Videlicet, cum ad representandum ne-
cessaria sit similitudo inter id quod representat, &
id quod representatur, similitudo verò existentiam
vtriusque extremi exigat, inde provenire, vt species
Angeli, quando obiectum existit, illud represen-
tet, non verò antequam existat. Hoc, inquam, non
satis facit, quamuis enim relatio realis similitudinis
inter duas qualitates existentiam exigat vtriusque
extremi: similitudo tamen, quæ in eo est posita, vt
vnum sit imago & effigies alterius, id nequaquam
exigit, vt in duobus exemplis, de imagine Cæsaris,
& de phantasmate patris, est manifestum, idemque
cernitur in conceptu rosæ, qui rosam representat,
& quando illa non existit, & quando existit: eò
quod sit naturalis imago illius, eaque ratione il-
lam naturaliter significet, & in speciebus ac cog-
nitionibus immixtis mentibus prophetarum, quibus
futura prævidebant, & denique in speciebus re-
seruatis in memoria, tam sensitiua quàm intellectu-
ua, quibus recordamur rerum absentium, & quæ
existere deserunt.

Dicit aliquis, hæc omnia vera esse, si loquamur
de notitiis abstractiuis, & de speciebus, quæ ad
eiusmodi notitias inseruiunt: non verò de notitiis
intuitiuis, quæ sunt rei præsentis, vt præsens est,
& de speciebus inseruientibus ad eiusmodi notitias:
hæc etenim, vt obiectum intuitiue represen-
tent, existentiam illius exigunt, alioquin non re-
presentarent illud vt præsens: quare cum species
infusæ Angelis in instanti, in quo conditi sunt, ad
notitias intuitiuis inseruiant (notitias namque ab-
stractiuis formant Angeli ex speciebus reseruatīs
in memoria, quæ velut vestigia quadam sunt ex
notitiis intuitiuis relicta, aut certè eas formant
arguitiue ex aliis notitiis, non secus ac nos eas eli-
cimus) efficiunt sanè, vt species Angelis infusæ exi-
stentiam

In Angeli
dari sententia
quæ sunt
difficultas.

sentiam obiecti exigant, ut illud representare valeant, idque tamquam conditione, sine qua illud non representabunt.

Licet autem eo modo videatur respondendum iuxta opinionem sectatorum D. Thomæ, nec sine probabilitate aliqua: tamen in primis, non essent dicendi, propterea species angelorum non representare res antequam existant, quia ad representandum necessaria sit similitudo inter id, quod representant, & id quod representatur, & similitudo existentia vtriusque extremi exigat: sed quia species intuitivè representantes eius sunt naturæ, ut ad representandum, tamquam conditionem sine qua non existentiam obiecti postulent, idque ex eo quod representent rem præsentem, ut præsens est: quam rationem innuere videtur Capreolus in 2. distin. 3. quæst. 2. ad primum Gregorij contra secundam conclusionem.

Deinde mihi remanet hic scrupulus, quod persuadere mihi non possim, quin si Deus sua omnipotentia in absentia obiecti conservaret speciem huius papyri, quæ modò in oculo meo habeo, oculus produceret notitiam visivam, quæ deciperetur, credens hic esse papyrum, quæ vera non esset, imò arbitror notitiam illam futuram tunc eiusdem speciei cum ea, quam oculus meus modò in præsentia huius papyri elicit, quin etiam futuram eandem numero, si me videret papyrum, simul Deus papyrum auferret, & eandem numero speciem, quam papyrus in oculum meum induxerat, conservaret, quare sicut vna notitia suapte natura est intuitiva papyri, sic etiam alia: tamen vna, factò miraculo quo supernaturaliter conservatur in absentia obiecti, deciperet, alia verò minime.

Confirmari potest hoc primò, quoniam Deus in absentia papyri, non solum potest conservare in meo oculo speciem, quam papyrus ei impresserat, sed etiam notitiam, quam oculus mediante ea specie produxerat, actumque ipsum vitalem, quo facultas videndi novit am illam elicit (quandoquidem se solo producere potest & conservare, quicquid producit & conservat: mediante causâ secundâ efficiente, quando in effectu non inuoluitur, ut sit efficienter à causâ secundâ, ut in re proposita, species producta ab obiecto in oculum non inuoluitur, ut sit ab obiecto, speciei que sola & facultas videndi producant notitiam, actumque videndi sine alio concursu obiecti, vel in genere causæ efficientis, vel in quocumque alio genere causæ) facta autem ea hypothesi, mirum esset, quòd mediante notitia illa, actumque illo eam eliciendi, quibus in præsentia papyri formaliter eam videbam, eandem in absentia non perciperem, ac proinde crederem ibidem adesse, ac deciperetur. Quòd fit, ut notitia, quæ suapte natura est intuitiva, speciei que suapte natura inseruiens ad intuitivè percipiendum obiectum, representare illud possint, si per impossibile dentur in absentia obiecti.

Secundò, quia Deus sua omnipotentia posset efficere, ut putem me hanc papyrum hic existere, quando illa sublata est, nec exiit: id autem quam alia precor ratione potest commodius efficere, quam se solo producendo speciem, quam produceret obiectum, si esset præsens, aut aliam eiusdem rationis, & mediante ea specie producendo vna cum facultate ipsa videndi notitiam, quæ sit eiusdem rationis cum ea, quam eadem facultas produceret, si obiectum præsens adesset, aut sine vlla profus specie influendo se solo cum facultate videndi, ut produceret notitiam eiusdem ra-

tionis cum ea, quam eadem facultas produceret, si obiectum esset præsens, atque adeò supplendo suo influxu concursum speciei impressæ: fit ergo, ut si species, aut notitia, quæ inseruiunt ad cognitionem intuitivam, in absentia obiecti darentur, illud idem eodem modo representarent, ac si esset præsens.

Tertiò, quoniam Divus Thomas tertia parte, quæstione 76. artic. 8. affirmat, quando apparitiones miraculosæ, quæ interdum fiunt in sacramento altaris tales sunt, ut à diversis diversâ conspiciantur (id quod cernitur in antiquissimo illo miraculo oppidi Scalabitani in hoc regno Lusitanie, quod vique in hanc diem perseverat, bisque quotannis publicè omnibus undique confluentibus ostenditur) non fieri, quasi diversâ illa, quæ diversi vident, sint in ipsomet sacramento, speciebusve sacramentalibus, sed fieri per immutationem solam divinitus factam in oculo mediantibus speciebus, aut notitiis à Deo in confirmationem fidei miraculosè immittis: cum ergo species illæ ac notitiæ eodem modo representent, ac si obiectum præsens adesset, per illasque illi, quorum oculi sic immutantur, arbitrantur se intuitivè cernere illa, quæ illis apparent, consequens est, ut species, quæ secundum se representat rem præsentem, ut præsens est, representare eam possit simili modo, si per impossibile detur in absentia obiecti.

Ex quibus omnibus videtur sequi, si in angelis dentur species infusæ, quæ notitia intuitivæ in præsentia obiecti inseruiant, illas simili modo illud eis representare in absentia, ac proinde illos decipere. Id quod possumus etiam confirmare, quoniam posita causâ tota efficiere alicuius effectus nullòque existente impedimento, potest produci effectus: sed si in angelis dantur species infusæ, tota causâ producens notitiam in præsentia obiecti est intellectus angelicus & species: cum ergo hæc eadem sint in angelo ante præsentiam obiecti, neque ad sit impedimentum, producere possunt notitiam illius.

Ad hæc non video quid aliud possit dici, quàm si negetur, species inseruiens ad notitias intuitivas, notitiæque ipsas suapte natura intuitivas, representare vlla ratione quippiam posse in absentia obiecti, propter rationem illam, quia videlicet suapte natura representatiæ sunt rei præsentis, ut præsens est, eaque de causâ indigent, tamquam conditione sine qua non representabunt, præsentia obiecti. Indeque consequenter dicendum est provenire, ut licet tales species vna cum intellectu in præsentia obiecti sint tota causâ notitiæ, in absentia tamen obiecti non valeant eam producere, non quòd pars aliqua causæ desit, sed quia solum deest conditio sine qua tota causâ non operetur. Quare negandum erit, species aut notitias, quibus sensus decipitur dum arbitramur nos percipere rem præsentem, quæ præsens non est, esse eiusdem rationis cum his speciebus, quæ ad notitias intuitivas inseruiunt, & cum notitiis ipsis.

Iuxta hæc ergo (tamen nobis non omnino satisfaciunt) ad primum argumentum Scoti dandum est, in vno quoque angelorū esse species quæ quantum est ex se representant infinita dependenter, quãtū ad hoc quod actu vnu quodque illorū representent, tamquã à conditione sine qua non quod illud existat: negandum verò est inde sequi, eiusmodi species esse perfectionis infinitæ. Ad probationem verò negandum est, id quod representat infinita, necessariò debere esse perfectionis infinitæ.

Atque

Miraculum Eucharistia in oppido Scalabitani in hoc regno Lusitanie, quod vique in hanc diem perseverat, bisque quotannis publicè omnibus undique confluentibus ostenditur

Ad primum Scoti quo modo se respondendi.

Atque ad probat. onem huius, quae ulterius subiungitur negari debet, quando pluralitas inferit maiorem perfectionem, infinitatem inferre infinitam perfectionem. Vna namque species finita superioris ordinis habere potest habitudinem representantis, quantum est ex se, infinita, aequipolletque poterit infinitis speciebus inferioris ordinis in representando: tales autem sunt species Angelorum. Neque enim necesse est, ut qualis est portio quoad multitudinem eorum, quae representantur per vnam speciem, ad ea quae representantur per aliam, talis portio sit quoad perfectionem essentialem inter species ipsas inter se, ut ex iis quae quaest. 12. art. 1. 5. & praesertim 8. satis est manifestum: quae, ne repetitione fastidium pariant, non refero.

Ad secundum.

Ad secundum neganda est minor. Ad probationem dicendum est, representantur illis intuitu solum extrema, quando tamen actu existunt, & non antea, aut postquam existere desierunt, ut dictum est: quemadmodum autem nos per notitias intuitivas extremorum cognoscimus certo complexionem contingentes, ut Petrum federe, quando fedet, loqui, aut ambulare, quando loquitur, aut ambulat, quia intuitu cognoscimus vnum extremum coniunctum esse, aut non esse coniunctum cum altero: sic etiam Angeli eodem modo eas cognoscunt.

Ad tertium.

Ad tertium concessio antecedente, neganda est consequentia. Ad probationem dicendum est, ad notitiam intuitivam satis esse, si pendeat a praesentia obiecti tanquam a conditione sine qua non. Species namque, quae ad talem notitiam inseruit, eius est natura, ut quamuis in se eodem modo se habeat in praesentia, & absentia obiecti, non tamen producat notitiam, nisi cum adest obiectum: eod quod, ut operetur, ab eo pendet tanquam a conditione sine qua non, ut explicatum est.

ARTICVLVS III.

Utrum superiores Angeli intelligant per species magis vniuersales, quam inferiores.

ERMO est hoc loco de speciebus magis vniuersalibus in representando, ita scilicet, ut ea species magis vniuersalis dicatur, quae se extendit ad representandas plures naturas specificas simul ac vnitè, & quoad propria singularum.

Quaestio haec solum habet locum, posito quod Angeli non accipiant species a rebus, sed a Deo per infusionem. Species namque a rebus desumptae pro diuersitate obiectorum, a quibus efficienter proxime, vel remote producuntur, & quorum sunt imagines, necessariò distinguuntur inter se specie.

Angeli & D. Thomae sententia quo sunt altioris ordinis per species magis vniuersales cognoscunt. Ratio Diui Thomae.

Conclusio D. Thomae est. Angeli quò superiores, & perfectiores sunt, eò per pauciores & vniuersaliores species obiecta intelligunt. Hanc probat, quoniam ex eo aliqua superiora & perfectiora sunt in entibus, quò sunt Deo propinquiora & similia, ac proinde substantia intellectuales eò sunt perfectiores & superiores, quò sunt Deo propinquiores & similia: sed Deus omnia intelligit per vnicam rationem intelligendi, nempe per suam essentiam concurrentem cum suo intellectu in modum speciei intelligibilis: ergo quò Angeli superiores fuerint & perfectiores, eò magis ad hunc intelligendi modum accedent, atque adeò eò

A per pauciores & vniuersaliores species intelligent. Confirmat eandem conclusionem in argumentum. *sed contra*, ex illo Dionysij 12. cap. coelestis Hierarchia. *Superiores Angeli participant scientiam magis in vniuersali, quam inferiores.* Deinde in corpore articuli, quia inter nos, qui hebetioris sunt ingenij, singulorum explicatione speciatim indigent: ij verò, qui acutioris sunt ingenij, ex paucis multa intelligunt.

Secus in 2. d. 3. q. 10. in contraria est sententia, ac seueratque vnam speciem intelligibilem, vnam tantum naturam posse representare, idque ut probet, argumentatur primò, quoniam vna ratio cognoscendi vnum habet obiectum primum, in ratione obiecti primarij, sibi adequatum, in quo proinde continentur reliqua, quorum ea est ratio cognoscendi: adeò namque essentia diuina est diuino intellectui vnica ratio cognoscendi omnia, quia habet vnum primum obiectum adequatum, in quo & continentur, & cognoscuntur à diuino intellectu caetera omnia, nempe eandem essentiam diuinam: sed in singulis speciebus, quae in Angelis representant diuersas naturas specificas, non responderet vnum obiectum primum eis adequatum, in quo formaliter, aut eminenter continentur ea omnia, quae tales species representant: ergo esse nequeunt in Angelis eiusmodi species.

Secundò, omnis ratio cognoscendi, quae est in intellectu creato, est posterior obiecto, quod per eam cognoscitur, mensuraturque ab eo: sed vnitatis posterioris pendet ab vnitatis prioris, & vnitatis rei, quae mensuratur ab obiecto, pendet ab vnitatis obiecti: ergo fieri nequit, ut in intellectu Angeli detur aliqua vna species, quae simul representet multas diuersasque naturas.

Tertiò, omnis vna ratio intelligendi potest habere aliquem vnum actum intelligendi sibi adequatum: sed species representans simul multas naturas, habere non potest vnum actum intelligendi sibi adequatum: quia tunc intellectus intelligeret multa simul, quod D. Thomas negat posse fieri: ergo in intellectu Angelico esse non potest species, quae simul representet multas naturas.

Quartò, omnis intellectus creatus potest cognoscere habitualiter vnum obiectum sine quocumque alio: sed si eadem species in angelo representet simul tantas naturas, intellectus angelicus non poterit habitualiter cognoscere vnam earum naturarum sine alia: eò quod in specie cognoscatur habitualiter id omne, quod per eam representatur: ergo non datur talis species in intellectu angelico.

Aureolus etiam apud Capreolum in 2. distin. 5. quaest. 2. ad argumenta contra septimam conclusionem, argumentatur in hunc modum. Si opinio D. Thomae esset vera, dari posset Angelus, qui intelligere posset omnia per suam substantiam: quod tamen est proprium Dei, contrariumque docuit D. Thomas artic. 1. huius quaestionis. Consecutio probatur, quia sumo supremum angelorum, quem dicas intelligere omnia obiecta per decem tantum species, verbi gratia. Tunc ita argumentor. Dato quocumque angelo quantumuis perfecto, Deus potest in infinitum creare angelos perfectiores ac perfectiores: tunc, si creet vnum angelum perfectiorem illo dato, ille intelliget per nouem species, & si ita ordine quodam creet decem alios, vltimus intelliget sine vlla specie, atque adeò per suam substantiam: ergo non quò angeli sunt perfectiores, eò cognoscunt per pauciores & vniuersaliores species.

MOLINUS
D. V.